

MUNDIALITZACIÓ DE LA JUSTÍCIA

SAMUEL BLIXEN

Montevideo. Noticias Aliadas

Una veritable revolució en la consciència de la humanitat: els que fa només unes dècades van imposar la violència i el terror contra els nostres pobles i contra les seves organitzacions populars, desencadenant un «terrorisme d'Estat» que va omplir de milers víctimes i màrtirs els nostres països, avui comencen a ser inculpats, desposseïts de la impunitat de què es van investir, jutjats, i en alguns casos condemnats. Condemnats ja moralment per la consciència més pura d'humanitat, irreversiblement.

És la mundialització de la justícia: la responsabilització de la humanitat sobre les situacions d'horror viscudes durant les passades dècades, el guariment de la injustícia i de la violència que llavors vam haver de sofrir els pobres i tots els que ens vam fer els seus «companys d'esperança».

Aquesta realització de la justícia, encara que tardana, significa la victòria de les víctimes sobre els seus botxins, la reivindicació dels màrtirs i de les seves Causes, la recuperació de la dignitat i de la utopia dels qui van confondre l'enderrocament sofert amb un «fracàs» de les seves Causes; dels qui no es van adonar de que no estaven essent derrotats per la força de la raó sinó per la raó de la força. Tornat aquell passat a la seva veritable llum reapareix clara la validesa d'aquelles lluites i la perversitat dels que es van dir vencedors; és hora de guarir la desmoralitzada consciència dels qui es van autoinculpar per haver pretès canviar el món. ¡La utopia ressuscita!

És important donar suport a aquesta callada revolució perquè s'estableixi profundament en la consciència i en la memòria de la humanitat. Perquè per molt que canviïn els temps ningú no pugui pensar que podrà actuar contra els pobres amb una impunitat eterna. Perquè l'esclafada terrorista que van sofrir les Causes populars per part dels qui es van apropiat dels Estats, sigui l'última i no es repeteixi «mai Més». (Nota de la R.)

«És necessari aconseguir que els pobles comencin a confiar en les seves autoritats, en els seus tribunals de justícia. Però si els tribunals legals, per diferents raons, no dicten la justícia que pertoca, els pobles han de recórrer a instàncies internacionals, i així es globalitza la justícia. «La pacificació ha de ser el restabliment integral de la justícia perquè la gent cregui en els seus tribunals, en els seus governants i en el seu país, afirma Rigoberta Menchú, en gira internacional per obtenir suport institucional i popular a la querella substanciada el desembre del 99 davant dels tribunals espanyols reclamant el judici pel delictes de genocidi comès contra el poble guatemalenc durant 36 anys de repressió sistemàtica.

El delictes de genocidi és implícit en les pràctiques de desaparició forçada de les dictadures xilena, argentina, uruguaiana, paraguaiana i boliviana, que investiga el magistrat espanyol Baltasar Garzón, com a part del pla Cóndor de coordinació repressiva. El problema és que els codis espanyols autoritzen l'acció

extraterritorial en casos de genocidi, turments i tortures, però la majoria dels codis llatinoamericans no incorporen el delictes de genocidi.

Per a juristes i advocats de diferents països, tanmateix, sembla poc probable que els genocides llatinoamericans aconsegueixin eludir el càstig recurrent a aquesta formalitat. Assenyalen, d'una banda, que els estats han firmat convenis internacionals que ordenen la persecució dels delictes contra la humanitat, en primer lloc el genocidi. D'altra banda, indiquen que els anomenats «delictes puntuals» (execucions sumàries, tortures reiterades, desaparicions forçades, violacions, segrestos, assassinats) han de ser considerats com a pràctiques «instrumentals» d'una voluntat genocida, expressada en la comprovació de l'existència de plans sistemàtics de desaparició forçada.

Encara que els generals Hugo Bánzer, de Bolívia, Augusto Pinochet, de Xile, Efraín Ríos Montt, de Guatemala, o Julio César Vadora, d'Uruguai, es

resisteixen a seguir l'exemple Martín Balza, que va admetre l'existència de plans per exterminar a porcions de la societat, el problema no rau en trobar fórmules jurídiques per condemnar o castigar, sinó que –com sosté Menchú– no existeixen condicions objectives per a l'acció de la justícia, perquè els magistrats no tenen voluntat per actuar, enfrontar i superar les pressions del poder, o tenen les mans lligades per normes legals que formalitzen la impunitat, ja sigui la Llei de Caducitat uruguaiana (1986), o el Punt Final argentí (1986) o l'Amnistia xilena (1978). Així, «els militars genocides troben, paradoxalment, un santuari als països on van cometre els seus crims aberrants», sosté l'advocat argentí Carlos Slepoy, cap de l'equip d'advocats que promou la causa contra el Pla Còndor a Espanya, patrocinant centenars de querellants argentins, xilens i uruguaïans.

Prop de 300 militars, majoritàriament argentins, xilens i uruguaïans, però també bolivians i paraguaïans, tenen virtualment bloquejada la sortida a l'exterior, per l'amenaça d'una ordre de captura internacional, com va passar el 1998 amb Pinochet a Londres, a demanda del jutge Garzón. D'aquests 300 alts oficials, només 48, en la seva totalitat argentins, estan formalment processats i penja sobre ells la demanda d'extradició.

La determinació del jutge Garzón de reclamar la detenció i extradició de Pinochet va suscitar una dura polèmica entre els qui van aplaudir la iniciativa com un pas efectiu cap al judici i el càstig, i els qui van veure-hi una lesió a la sobirania nacional, una intromissió en assumptes interns.

Molts dels qui es van oposar a l'anomenat procés de «mundialització de la justícia», sostenien que era necessari admetre les condicions existents en cada país, i que la instal·lació d'una justícia independent i efectiva seria la conseqüència de la maduració d'un procés que no podia imposar-se des de fora. D'altres pensen que sense la instrucció judicial europea contra les dictadures que van integrar el Còndor, no s'haurien revitalitzat els judicis a Argentina.

En tot cas, la persecució judicial europea pel genocidi llatinoamericà va estimular un corrent independent per exemple als tribunals argentins: els antics integrants de les juntes militars han tornat a presó, junt amb els seus principals col·laboradors,

des que els magistrats han defensat la tesi que les desaparicions i els segrests de nens són delictes continuats i que, per tant, les lleis de Punt Final i els indults són irrelevants.

Aquesta interpretació també és a la base de l'acció que emprèn el jutge xilè Juan Guzmán contra els responsables de l'anomenada Caravana de la Mort, que va implicar l'execució de 75 presoners polítics el 1973. Potser per això, alguns militars acusats han optat per reconèixer el delictes d'homicidi, acció que no implica cap penediment ja que busca la impunitat per la via de la prescripció temporal del delictes.

Per a Slepoy, la decepció per la impossibilitat de jutjar Pinochet a Espanya no debilita l'avenç d'una presa de consciència mundial sobre l'obligació de perseguir els delictes contra la humanitat. Sosté que, a diferència dels Tribunals Penals Internacionals (com el de l'ex-Iugoslàvia), l'acció empresa per l'Audiència Nacional d'Espanya té una base particularment democràtica. «Són les víctimes o els seus representants populars qui impulsen l'acció i contro-llen el procés», diu, en contraposició als Tribunals, «que depenen de les relacions de poder i de voluntat al si del Consell de Seguretat (de l'ONU), oscil·lants segons els interessos dels governs».

A Uruguai, tot i que encara no es qüestiona la vigència de la Llei de Caducitat, no seria aliena a l'actitud del govern del president Jorge Batlle –que proposa resoldre el problema de les desaparicions, i que com a primer pas va facilitar la troballa de la néta del poeta argentí Juan Gelman, nascuda en captiveri– l'amenaça d'extradició que penja sobre una vintena de comandos oficials del Còndor, ja sigui a Argentina o a Espanya.

La nova conjuntura instal·la cada vegada amb major força una alternativa de ferro: o els genocides són jutjats i castigats als països on van cometre els delictes, o seran perseguits internacionalment (les seves persones i els seus béns) fins que siguin extradits.

